

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, која је донета на XV редовној седници, одржаној дана 24.09.2020, изабрани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације докторанда Иване Димитријевић, рођене Стојановић, под насловом ЕКОНОМСКИ И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ ЖИВОТИЊА У ВИНЧАНСКИМ НАСЕЉИМА У ПОМОРАВЉУ. Након што смо прочитали и анализирали текст дисертације подносимо следећи реферат:

Реферат о докторској дисертацији докторанда Иване Димитријевић

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Ивана Димитријевић рођена је 1982. године у Јагодини. Основне студије археологије завршила је 2008. године, одбранивши дипломски рад *Методологија археозоолошких истраживања* (ментор: проф. др Ненад Тасић). На докторске студије археологије на Филозофском факултету у Београду, уписала се 2011. године.

Од 2008 до 2009. године запослена је, као приправник волонтер, прво у Завичајном музејуу Параћину, а затим у Археолошком институту у Београду. Државни испит положила је 2009. године и стекла стручно звање кустос. Од 2011. године запослена је у Археолошком институту у Београду, у звању истраживач приправник. Звање истраживач сарадник стекла је 2013. године.

Учествовала је на ископавањима неолитских археолошких налазишта Слатина – Турска чесма у Дреновцу код Параћина (2004-2018), Дуњићки шљивари у Међуречу код Јагодине (2007), Палиамбела – Колиндро у северној Грчкој (2007, 2009 и 2012) и Павловац – Гумниште

(2011.године).

Од 2004. године учесник је пројекта *Стална археолошка радионица – средње Поморавље у неолитизацији југоисточне Европе* (руководилац пројекта др Славиша Перић). Од 2011–2019. године сарадник је на пројекту *Археологија Србије: културни идентитет, интеграциони фактори, технолошки процеси и улога централног Балкана у развоју европске праисторије* (бр. 177020) Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (руководилац пројекта др Славиша Перић).

Радионицу за децу, у оквиру манифестације *Музеји Србије десет дана од 10 до 10*, у Завичајном музеју у Параћину, организовала је 2015. и 2016.године.

Члан је Српског археолошког друштва (САД) од 2011. године, и међународног удружења археозоолога ICAZ (*The International Council for Archaeozoology*) од 2014. године.

Ужа област интересовања Иване Димитријевић је археозоологија. Бави се проучавањем односа људи и животиња у праисторији, пре свега у неолиту, на подручју централног Балкана. Њен рад усмерен је ка проучавању економских стратегија у прошлости, и како се оне мењају током времена на локалном и регионалном нивоу. Објавила је 12 научних радова у међународним и домаћим зборницима радова и монографијама посвећеним археолошким регионалним истраживањима, од тога три као први аутор. Коаутор је 5 радова у међународним стручним часописима, укључујући и два у часопису *Science*. Резултате научних истраживања презентовала је на осам међународних и седам домаћих научних скупова.

Активно влада енглеским и служи се немачким језиком.

Предмет и циљ дисертације:

Докторска дисертација ЕКОНОМСКИ И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ ЖИВОТИЊА У ВИНЧАНСКИМ НАСЕЉИМА У ПОМОРАВЉУ посвећена је истраживању стратегија експлоатације животиња у каснеолитским

насељима у Поморављу, регионалним разликама и променама до којих долази током дугог трајања насеља, као и друштвених пракси у вези са конзумацијом хране у овом периоду. У раду је извршена компаративна анализа фауналних остатака са налазишта Дреновац код Параћина, у Великоморавској котлини, и Павловац – Гумниште, на обали Јужне Мораве, у Врањској котлини.

Основна истраживачка питања од којих се полазило у истраживању:

Полазна истраживачка питања дисертације су да ли постоје регионалне разлике у економским стратегијама у касном неолиту централног Балкана, да ли је у овом периоду на вишеслојним налазиштима у Поморављу дошло до промена у стратегијама експлоатација животиња, и да ли су се те промене одразиле на карактер и интензитет експлоатације секундарних производа?

У дисертацији је такође испитано на који начин су вршени припрема хране и одбацивање отпадака животињског порекла у каснонеолитским налазиштима у Дреновцу и Павловцу.

Кратак опис садржаја дисертације:

Дисертација има 159 страна, велики број слика, табела и графика. Садржи 7 поглавља, три прилога и опсежну библиографију.

У првом поглављу (*Увод*), образложени су мотиви за бављење темом, предмет и циљеви проучавања, као и регионални и хронолошки оквир на који се односи тема дисертације. У овом поглављу су такође описани географске одлике и природни потенцијал Поморавља, културне и економске прилике на централном Балкану у касном неолиту, основне одлике материјалне културе винчанских насеља, показатељи економских стратегија на основу података из претходних истраживања, као и теоријски модели друштвених и културних промена.

У другом поглављу (*Методологија истраживања*) описан је испитивани археозоолошки узорак и метод сакупљања. Образложен је

протокол обраде, методе индентификације, квантификације и тафономске анализе археозоолошког материјала. Посебно су описане методе утврђивања индивидуалне старости и пола животиња, на основу којих је вршена израда старосних и полних профила, који су послужили за компарацију стратегија експлоатације. Наведени су параметри за утврђивање патолошких промена, морфометријске методе и статистички тестови спровођени за проверу релевантности добијених резултата.

Треће поглавље посвећено је археолошком контексту и резултатима археозоолошке анализе археолошког налазишта Дреновац. Овде су дати основни подаци о налазишту и методологија сакупљања археозоолошког материјала током ископавања, тафономске карактеристике археофауналног скупа, таксономски састав фауне, старосна и полна структура, такође и заступљеност различитих делова скелета економски најзначајнијих животиња, као и обрасци касапљења и припреме хране.

Четврто поглавље посвећено је археолошком контексту и резултатима археозоолошке анализе археолошког налазишта Павловац, а распоред излагања исти је као у претходном поглављу.

У поглављу пет (*Контекстуална анализа*) представљени су резултати археозоолошке анализе у специфичним контекстима на Дреновцу (две куће, концентрација покретног археолошког материјала и ров), односно Павловцу (отпадна јама и концентрација покретног археолошког материјала).

Поглавље шест посвећено је дискусији резултата истраживања приказаних у поглављима три до пет. Извршено је поређење тафономских карактеристика остатака фауне са налазишта Дреновац и Павловац, поређење стратегија експлоатација домаћих животиња у раној и касној фази на оба налазишта, и поређење стратегија експлоатација између два налазишта. Дискутовани су обрасци касапљења и заступљеност скелетних елемената у различитим контекстима, обрасци припреме хране и обедовања, као и депоновања отпадака.

У завршном поглављу (*Закључак*) ауторка дисертације доноси одговоре на свако од истраживачких питања и дефинише промене у стратегијама експлоатација животиња у касном неолиту у истраживаној

области.

Велики број табела и графикана који илуструју резултате анализе фауналних остатака дат је у Прилогу 1, који се односи на археозоолошке податке, Прилогу 2 у коме су дате табеле са метричким подацима, и Прилогу 3, који се односи на резултате статистичких тестова.

Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Докторат Иване Димитријевић представља оригиналан научни допринос у области археозоологије. Да би се дошло до одговора на постављена истраживачка питања у дисертацији је коришћен сложени скуп метода, а постигнути резултати истраживања значајно доприносе познавању важног периода у праисторији.

Студија Иване Димитријевић показала је да је на винчанским налазиштима Поморављу сточарство представљало окосницу економије, док је лов на дивљач играо мању улогу. Економске стратегије су показале регионалне разлике: у Врањској котлини фокус је био на узгајању једне врсте – домаћег говечета, док је у Великоморавској котлини приближно у истој мери практиковано узгајање и крупне и средње крупне стоке (говече, овикаприни и свиње). Ауторка је закључила да резултати археозоолошке анализе указују на максимално коришћење ресурса, односно “нерасипничку” потрошњу. Установила је да је печење коришћено као метод припреме хране, али да је месо најчешће кувано, а практикована је и конзумација коштане сржи. Одбацивање остатака хране животињског порекла вршено је у јамама, рововима и на отвореном.

Закључак:

Комисија закључује да је дисертација под насловом ЕКОНОМСКИ И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ ЖИВОТИЊА У ВИНЧАНСКИМ НАСЕЉИМА У ПОМОРАВЉУ докторанда Иване Димитријевић урађена према одобреној пријави, и да је у питању оригинално и самостално научно дело.

Кандидат је потврдио своју квалификованост за научни рад, а

својом дисертацијом понудио оригинално дело које ће дати вредан допринос научној мисли из области археозоологије, као и примене биоархеолошких метода прочавања у реконструкцији човекове прошлости.

У складу са анализом понуђеном у овом извештају, дајемо позитивну оцену и сматрамо да су се стекли услови да кандидат приступи усменој одбрани докторске дисертације. Стога, Комисија предлаже Наставно-научном већу да докторанду Ивани Димитријевић одобри јавну одбрану докторске дисертације под насловом ЕКОНОМСКИ И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ ЖИВОТИЊА У ВИНЧАНСКИМ НАСЕЉИМА У ПОМОРАВЉУ.

У Београду, 11. новембра 2020.

Чланови комисије:

др Ненад Тасић, редовни професор
Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Марко Порчић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Славиша Перић, виши научни сарадник,
Археолошки институт, Београд

др Весна Димитријевић, редовни професор (ментор)
Универзитет у Београду, Филозофски факултет